तेन निर्वृत्तम् । (७९/१७४३)

तेन इति तृतीयासमर्थात् कालवाचिनः प्रातिपदिकात् निर्वृत्तम् इत्यस्मिन्नर्थे ठञ् प्रत्ययो भवति । अह्ना निर्वृत्तम् आह्निकम् । [1]आर्धमासिकम् । सांवत्सरिकम् ॥

तमधीष्टो भृतो भूतो भावी । (८०/१७४४)

तम् इति द्वितीयासमर्थात् कालवाचिनः प्रातिपदिकात् अधीष्टो भृतो भूतो भावी वा इत्यस्मिन्नर्थे [2]यथाविहितं प्रत्ययो भवति । अधीष्टः सत्कृत्य व्यापारितः । भृतः [3]वेतनेन क्रीतः । भूतः स्वसत्तया व्याप्तकालः । भावी तादृश एवा[4]नागतः । 'कालाध्वनोरत्यन्तसंयोगे' (२.३.५/५५८) इति द्वितीया । मासमधीष्टः मासिकोऽध्यापकः । मासं भृतः मासिकः कर्मकरः । मासं भूतः मासिको व्याधिः । मासं भावी मासिकः उत्सवः । ननु चाध्येषणं भरणं च मुहूर्तं क्रियते तेन कथं मासो व्याप्यते ? अध्येषणभरणे क्रियार्थे, तत्र फलभूतया क्रियया मासो व्याप्यमानस्ताभ्यामेव व्याप्तः [5]इत्युच्यते ॥

मासाद् वयसि यत्खञौ । (८१/१७४५)

मासशब्दाद् वयस्यभिधेये यत्खञौ प्रत्ययौ भवतः । ठञोऽपवादौ । अधीष्टादीनां चतुर्णामधिकारेऽपि सामर्थ्याद् भूत [6]एवात्राभिसम्बध्यते । मासं भूतः मास्यः, मासीनः । वयसि इति किम् ? [7]मासिकम् ॥

द्विगोर्यप् । (८२/१७४६)

मासाद् वयसि [8]इति वर्तते । मासान्ताद् द्विगोर्यप् प्रत्ययो भवति वयस्यभिधेये । द्वौ मासौ भूतः द्विमास्यः । त्रिमास्यः ॥

षण्मासाण्ण्यच्च । (८३/१७४७)

वयसि इत्येव । षण्मासशब्दाद् वयस्यभिधेये ण्यत् प्रत्ययो भवति, यप् च । औत्सर्गिकष्ठञपीष्यते, स [9]चकारेण समुच्चेतव्यः । [10]स्वरितत्वाच्चानन्तरोऽनुवर्तिष्यते । तेन त्रैरूप्यं [11]भवति । षाण्मास्यः, षण्मास्यः, षाण्मासिकः ॥

अवयसि ठंश्च । (८४/१७४८)

षण्मासशब्दादवयस्यभिधेये ठन् प्रत्ययो भवति । [12]चकारेणानन्तरस्य ण्यतः समुच्चयः क्रियते । षण्मासिको रोगः, षाण्मास्यः ॥

---

1. मासिकम् इत्यधिकम् क. ड. फ. ह. 2. यथाविहितं नास्ति फ, ठञ् इत्यधिकम् क. फ. ह. 3. वेतनादिना ड. 4. अकथितः फ. 5. इति नास्ति फ. 6. इत्येवात्र ह. 7. मासिकः ड. 8. च इत्यधिकम् फ. 9. च इत्यधिकम् क. ह. 10. स्वरितत्वानन्तरो ह. 11. भवति नास्ति ह. 12. चकारोऽनन्तरस्य ण्यतः समुच्चयार्थः ब. फ. ह.